Категорія справи № **761/41709/17: не визначено.**
Надіслано судом: **не визначено.** Зареєстровано: **28.05.2019.** Оприлюднено: **28.05.2019.**
Номер судового провадження: **61-47280ск18**

Верховний Суд

Постанова

Іменем України

17 квітня 2019 року

м. Київ

справа № 761/41709/17

провадження № 61-47280св18

Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду:

головуючого - Стрільчука В. А.,

суддів: Карпенко С. О., Кузнєцова В. О. (суддя-доповідач), Олійник А. С., Ступак О. В.,

учасники справи:

заявник - «Мостон Пропертіс Лімітед » (Moston Properties Limited),

представник заявника - Сідєльніков Артем Вікторович,

боржник - Публічне акціонерне товариство «Укргазвидобування»,

представник боржника - Собко Олександр Вадимович,

розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу Акціонерного товариства «Укргазвидобування» на ухвалу Шевченківського районного суду міста Києва від 05 квітня 2018 року у складі судді Макаренко І. О. та постанову Київського апеляційного суду від 21 листопада 2018 року у складі колегії суддів: Панченка М. М., Волошиної В. М., Слюсар Т. А.,

ВСТАНОВИВ:

Описова частина

Короткий зміст вимог клопотання

У листопаді 2017 року «Мостон Пропертіс Лімітед» (Moston Properties Limited)звернулося до суду з клопотанням про визнання та надання дозволу на примусове виконання на території України Остаточного арбітражного рішення Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду від 22 вересня 2017 року про стягнення з Публічного акціонерного товариства «Укргазвидобування» (далі - ПАТ «Укргазвидобування»), правонаступником якого є Акціонерного товариства «Укргазвидобування» (далі - АТ «Укргазвидобування») на користь «Мостон Пропертіс Лімітед » (Moston Properties Limited) заборгованості.

Клопотання мотивоване тим, що між «Мостон Пропертіс Лімітед» (Moston Properties Limited) та ПАТ «Укргазвидобування» був укладений зовнішньоекономічний контракт № УГВ 11083/11-15 на поставку обладнання від 29 травня 2015 року (далі - контракт).

Відповідно до пункту 14.2 цього контракту одноосібним арбітром Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду був розглянутий спір між «Мостон Пропертіс Лімітед» (Moston Properties Limited) та ПАТ «Укргазвидобування» та згідно з пунктом 26.8 Регламенту Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду 2014 року (далі - Регламент 2014 Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду) винесено Остаточне арбітражне рішення від 22 вересня 2017 року, що підлягає виконанню. За результатами такого було задоволено позов «Мостон Пропертіс Лімітед » (Moston Properties Limited) та наказано ПАТ «Укргазвидобування» виплатити стягувачу: основний борг у розмірі 2 436 243,50 доларів США; 3 % річних з 01 жовтня 2015 року до повного виконання зобов`язання щодо оплати; арбітражних витрат у розмірі 97 415,02 фунтів стерлінгів, однак боржник у добровільному порядку Остаточне арбітражне рішення Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду від 22 вересня 2017 року не виконує.

З урахуванням наведеного заявник просив постановити ухвалу про визнання та надання дозволу на примусове виконання на території України Остаточного арбітражного рішення Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду від 22 вересня 2017 року про стягнення з ПАТ «Укргазвидобування» на користь «Мостон Пропертіс Лімітед» (Moston Properties Limited) основного боргу у розмірі 2 436 243,50 доларів США; 3 % річних від суми основного боргу з 01 жовтня 2015 року, що станом на 01 листопада 2017 року становить 152 582,26 доларів США; частини арбітражних витрат стягувача у сумі 97 415,02 фунтів стерлінгів в національній валюті за курсом Національного банку України на день постановлення ухвали, а також просив видати виконавчий лист про стягнення цієї заборгованості.

Короткий зміст рішення суду першої інстанції

Ухвалою Шевченківського районного суду міста Києва від 05 квітня 2018 року клопотання «Мостон Пропертіс Лімітед» (Moston Properties Limited) задоволено частково.

Надано дозвіл на примусове виконання на території України Остаточного арбітражного рішення Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду від 22 вересня 2017 року (Арбітражне провадження № 153184) про стягнення з ПАТ «Укргазвидобування» на користь

«Мостон Пропертіс Лімітед» (Moston Properties Limited) основного боргу на суму 2 436 243,50 доларів США, що за офіційним курсом Національного банку України станом на 05 квітня 2018 року становить 63 975 754,31 грн, 3% річних від суми основного боргу з 01 жовтня 2015 року до повного виконання зобов`язання щодо оплати, частини арбітражних витрат стягувача у сумі 97 415,02 фунтів стерлінгів, що за офіційним курсом Національного банку України станом на 05 квітня 2018 року становить 3 585 846,88 грн.

Видано виконавчий лист про стягнення заборгованості з ПАТ «Укргазвидобування» на користь «Мостон Пропертіс Лімітед» (Moston Properties Limited) основного боргу на суму 2 436 243,50 доларів США, що за офіційним курсом Національного банку України станом на 05 квітня 2018 року становить 63 975 754,31 грн, 3% річних від суми основного боргу з 01 жовтня 2015 року до повного виконання зобов`язання щодо оплати, частини арбітражних витрат стягувача у сумі 97 415,02 фунтів стерлінгів, що за офіційним курсом Національного банку України станом на 05 квітня 2018 року становить 3 585 846,88 грн.

Вирішено питання про розподіл судових витрат.

Ухвала суду першої інстанції мотивована тим, що клопотання в повній мірі відповідає вимогам чинного законодавства, а підстави для відмови у його задоволенні відсутні.

Короткий зміст рішення суду апеляційної інстанції

Постановою Київського апеляційного суду від 21 листопада 2018 рокуапеляційну скаргу ПАТ «Укргазвидобування» залишено без задоволення, а ухвалу Шевченківського районного суду міста Києва від 05 квітня 2018 року - без змін.

Постанова суду апеляційної інстанції мотивована тим, що висновки суду першої інстанції повністю відповідають встановленим фактичним обставинам та узгоджуються з усталеною практикою у таких правовідносинах.

Короткий зміст вимог касаційної скарги та узагальнення її доводів

У листопаді 2018 року Акціонерне товариство «Укргазвидобування», яке є правонаступником ПАТ «Укргазвидобування», звернулося до Верховного Суду з касаційною скаргою, у якій просить скасувати ухвалу суду першої інстанції та постанову суду апеляційної інстанції, та ухвалити нове рішення, яким у задоволенні клопотання про визнання та надання дозволу на примусове виконання Остаточного арбітражного рішення Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду від 22 вересня 2017 року по арбітражному провадженню № 153184 відмовити, посилаючись на неправильне застосування судами норм матеріального права і порушення норм процесуального права. Вирішити питання про розподіл судових витрат.

Касаційна скарга мотивована тим, що ухвала суду першої інстанції всупереч вимогам статті 33 ЦПК України прийнята неповноважним складом суду, зокрема, справа після повернення з апеляційного суду мала бути розглянута тим же складом суду, що й направляв цю справу для розгляду до апеляційного суду, адже справа була повернута до суду першої інстанції для продовження її розгляду.

Також заявник у касаційній скарзі посилається на те, що суди першої та апеляційної інстанцій неправильно застосували норми пункту b) статті 5 Конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень та положень статті 36 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», частини першої статті 228 Цивільного кодексу України (далі - ЦК України), а також порушили підпункт «б» пункту 2 частини першої статті 478 Цивільного процесуального кодексу України (далі - ЦПК України).

Крім цього, заявник звертає у касаційній скарзі увагу на те, що суди першої та апеляційної інстанцій порушили вимоги частини п`ятої статті 476 та пункту 1 частини четвертої статті 185 ЦПК України, а також апеляційним судом порушено вимоги частини першої статті 377 ЦПК України, оскільки клопотання подане представником без наявності повноважень на його підписання та подання.

У касаційній скарзі заявник зазначає, що клопотання подане з порушенням вимог Нью-Йоркської конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень від 10 червня 1958 року, в якій Україна бере участь із 08 січня 1961 року (далі - Нью-Йоркська конвенція), зокрема, всупереч частині другій статті IV Нью-Йоркськоїконвенції, стягувачем не додано до клопотання засвідченого офіційним або присяжним перекладачем, або дипломатичною чи консульською установою перекладу на українську мову арбітражного застереження, зазначеного у пункті 14.2 Контракту, угоди про правову допомогу, власне рішення міжнародного арбітражного суду. Суд першої інстанції, встановивши обов`язок стягувача надати такі документи та водночас факт такого неподання, всупереч частині п`ятій статті 476, пункту 1 частини четвертої статті 185 ЦПК України не повернув стягувачу клопотання, а апеляційний суд всупереч вимогам статті 374 ЦПК України ухвалу суду першої інстанції не скасував, клопотання без розгляду не залишив.

Заявник також зауважує, що суди першої та апеляційної інстанції не застосували положення частини другої статті 203, частини першої статті 215 ЦК України, пункт а) статті V Конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень, а також підпункт а) пункту 1 частини першої статті 478 ЦПК України, зокрема, що заступник Голови правління ПАТ «Укргазвидобування» Шленчак В. О., діючи на підставі довіреності № 2-2д від 19 грудня 2014 року, не мав повноважень на укладання арбітражної угоди, у зв`язку з чим у нього не було необхідного обсягу цивільної дієздатності для укладення цієї угоди.

У касаційній скарзі заявник посилається на те, що судами першої та апеляційної інстанцій порушено вимоги частини першої статті 479, частини четвертої статті 263 ЦПК України та частини другої розділу XII «Прикінцеві положення» ЦПК України, а саме суд першої інстанції, задовольняючи клопотання частково, залишив поза увагою, що вимоги частини першої статті 479 ЦПК України передбачають повноваження суду або задовольнити заяву (клопотання) про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, або відмовити у задоволенні такої заяви (клопотання), часткове задоволення заяви (клопотання) процесуальним законом не передбачено. Водночас, постановляючи ухвалу про часткове задоволення клопотання про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, суд першої інстанції вийшов за межі вимог цього клопотання, оскільки стягувач просив стягнути з боржника 3 % річних від суми основного боргу з 01 жовтня 2015 року, що станом на 01 листопада 2017 року становить 152 582,26 доларів США, натомість суд у резолютивній частині ухвали зазначив, що до стягнення підлягає 3% річних від суми основного боргу з 01 жовтня 2015 року до повного виконання зобов`язання щодо оплати. Стягувач, звертаючись з таким клопотанням, фактично намагався змінити суть арбітражного рішення, що є недопустимим, у зв`язку з чим суд першої інстанції мав би відмовити у задоволенні такого клопотання, натомість не лише не відмовив у його задоволенні, а й значно вийшов за межі клопотання.

Ухвалою Верховного Суду від 30 листопада 2018 року відкрито касаційне провадження за касаційною скаргою АТ «Укргазвидобування».

Узагальнений виклад позицій інших учасників справи

У грудні 2018 року «Мостон Пропертіс Лімітед» (Moston Properties Limited) подало відзив на касаційну скаргу АТ «Укргазвидобування», у якому, посилаючись на правильне застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального права та дотримання норм

процесуального права, стягувач просить касаційну скаргу ПАТ «Укргазвидобування» залишити без задоволення, а ухвалу суду першої інстанції та постанову суду апеляційної інстанції без змін.

У лютому 2019 року від АТ «Укргазвидобування» надійшли письмові пояснення, які фактично є відповіддю на відзив на касаційну скаргу «Мостон Пропертіс Лімітед» (Moston Properties Limited).

Ухвалою Верховного Суду від 18 лютого 2019 року справу призначено до судового розгляду.

Мотивувальна частина

Позиція Верховного Суду

Частинами першою та другою статті 400 ЦПК України визначено, що під час розгляду справи в касаційному порядку суд перевіряє в межах касаційної скарги правильність застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими.

Суд касаційної інстанції перевіряє законність судових рішень лише в межах позовних вимог, заявлених у суді першої інстанції.

Згідно із положенням частини другої статті 389 ЦПК України підставами касаційного оскарження є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

Відповідно до частин першої та другої статті 263 ЦПК України судове рішення повинно ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним і обґрунтованим.

Законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права із дотриманням норм процесуального права.

Перевіривши доводи касаційної скарги та матеріали справи, Верховний Суд дійшов висновків про залишення касаційної скарги без задоволення.

Фактичні обставини справи, встановлені судами

Судами встановлено, що одноосібним арбітром Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду Дмитром Євсєєвим, був розглянутий спір між «Мостон Пропертіс Лімітед» (Moston Properties Limited) та ПАТ «Укргазвидобування» (Арбітражне провадження №153184) та відповідно до пункту 26.8 Регламенту 2014 Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду винесено Остаточне арбітражне рішення від 22 вересня 2017 року, яким було задоволено позов «Мостон Пропертіс Лімітед » (Moston Properties Limited) та наказано відповідачеві (ПАТ «Укргазвидобування») виплатити стягувачу суму в розмірі 2 436 243,50 доларів США. Зазначено, що прості відсотки на вищевказану суму повинні нараховуватися в розмірі 3 % річних з 1 жовтня 2015 року до повного виконання зобов`язання щодо оплати.

Як сторона, що програла, відповідач також несе відповідальність за повну суму арбітражних виплат, які були визначені Арбітражним судом Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду в розмірі 193 286,43 фунтів стерлінгів. Відповідно до правила 28.2 Регламенту 2014 Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду позивач має право стягнути з відповідача реєстраційний внесок і частку вкладів, виплачених позивачем до Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду, тобто 99 600 фунтів стерлінгів, за вирахуванням будь-якої частини таких внесків, повернутих позивачу Лондонським Міжнародним Арбітражним Судом відповідно до правила 28.7 Регламенту 2014 Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду.

Такі арбітражні витрати стягувач визначив у розмірі 97 415,02 фунтів стерлінгів.

В зв`язку з тим, що боржником рішення міжнародного арбітражу в добровільному порядку не виконувалось, стягувач звернувся до суду з клопотанням про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.

Мотиви, з яких виходить Верховний Суд, та застосовані норми права

Статтею 31 Закону України «Про міжнародне приватне право» (у редакції, яка була чинною на момент укладення контракту) визначено, якщо інше не передбачено законом, форма правочину має відповідати вимогам права, яке застосовується до змісту правочину, але достатньо дотримання вимог права місця його вчинення, а якщо сторони правочину знаходяться в різних державах, - права місця проживання сторони, яка зробила пропозицію, якщо інше не встановлено договором.

Згідно зі статтею 7 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» арбітражна угода - це угода сторін про передачу до арбітражу всіх або певних спорів, які виникли або можуть виникнути між ними в зв`язку з будь-якими конкретними правовідносинами, незалежно від того, чи мають вони договірний характер чи ні. Арбітражна угода може бути укладена у вигляді арбітражного застереження в контракті або у вигляді окремої угоди.

Арбітражна угода укладається в письмовій формі. Угода вважається укладеною в письмовій формі, якщо вона міститься в документі, підписаному сторонами, або укладена шляхом обміну листами, електронними повідомленнями, якщо інформація, що міститься в них, є доступною для подальшого використання, повідомленнями по телетайпу, телеграфу або з використанням інших засобів електрозв`язку, що забезпечують фіксацію такої угоди, або шляхом обміну позовною заявою та відзивом на позов, в яких одна із сторін стверджує наявність угоди, а інша проти цього не заперечує. Посилання в угоді на документ, що містить арбітражне застереження, є арбітражною угодою за умови, що угода укладена в письмовій формі і це посилання є таким, що робить згадане застереження частиною угоди.

Відповідно до частини першої статті 35 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» арбітражне рішення, незалежно від того, в якій країні воно було винесено, визнається обов`язковим і при поданні до компетентного суду письмового клопотання виконується з урахуванням положень цієї статті та статті 36.

Визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу - це поширення законної сили такого рішення на територію України і застосування засобів примусового виконання в порядку, встановленому ЦПК України.

Порядок розгляду і вирішення заяви про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу визначені в Главі 3 Розділу IX ЦПК України «Визнання та виконання рішень іноземних судів, міжнародних комерційних арбітражів в Україні, надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів».

Згідно зі статтею 474 ЦПК України рішення міжнародного комерційного арбітражу (якщо його місце знаходиться за межами України), незалежно від того, в якій країні воно було винесено, визнається та виконується в Україні, якщо їх визнання та виконання передбачено міжнародним договором, згода на обов`язковість якого надана Верховною Радою України, або за принципом взаємності. У разі якщо визнання та виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу залежить від принципу взаємності, вважається, що він існує, оскільки не доведено інше.

За змістом статті 478 ЦПК України та статті 36 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» суд відмовляє у визнанні і наданні дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, якщо сторона, проти якої воно спрямоване, подасть суду доказ того, що: а) одна із сторін в арбітражній угоді була якоюсь мірою недієздатною; або ця угода є недійсною за законом, якому сторони цю угоду підпорядкували, а в разі відсутності такої вказівки, за законом держави, де рішення було винесено; або б) сторону, проти якої винесено рішення, не було належним чином сповіщено про призначення арбітра чи про арбітражний розгляд або з інших поважних причин вона не могла подати свої пояснення; або в) рішення винесено щодо спору, не передбаченого арбітражною угодою, або такого, що не підпадає під її умови, або містить постанови з питань, що виходять за межі арбітражної угоди; проте якщо постанови з питань, охоплених арбітражною угодою, можуть бути відокремлені від тих, які не охоплюються такою угодою, то та частина арбітражного рішення, яка містить постанови з питань, що охоплені арбітражною угодою, може бути визнана і виконана; або г) склад міжнародного комерційного арбітражу або арбітражна процедура не відповідали угоді між сторонами або, за відсутності такої, не відповідали закону тієї держави, де мав місце арбітраж; бабо ґ) рішення ще не стало обов`язковим для сторін, або було скасовано, або його виконання зупинено судом держави, в якій або згідно із законом якої воно було прийнято. У визнанні і наданні дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу може бути відмовлено, якщо суд визнає, що відповідно до закону спір, з огляду на його предмет, не може бути переданий на вирішення міжнародного комерційного арбітражу або визнання та виконання цього арбітражного рішення суперечить публічному порядку України.

Тягар доведення наявності підстав для відмови у визнанні і виконанні арбітражного рішення покладається на сторону, яка заперечує проти заяви стягувача.

«Мостон Пропертіс Лімітед» (Moston Properties Limited) звернулось до суду із заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду від 22 вересня 2017 року у межах встановленого законом строку, заявником до заяви долучено документи згідно з переліком, передбаченим статтею 394 ЦПК України 2004 року. На час звернення «Мостон Пропертіс Лімітед» (Moston Properties Limited) до суду із заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду від 22 вересня 2017 року набрало законної сили, стало остаточним для сторін та підлягало виконанню, АТ «Укргазвидобування» було належним чином повідомлено про арбітражний розгляд, АТ «Укргазвидобування» не заявляло про відсутність у Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду відповідної компетенції.

Вирішуючи питання про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, суд не може оцінювати його правильність по суті чи вносити будь-які зміни до його змісту, а перевіряє лише дотримання строків звернення з клопотанням, дотримання вимог процесуального закону щодо його форми і змісту та наявність обставин, які можуть бути підставою для відмови в задоволенні заяви.

У статті 14 контракту міститься арбітражне застереження, відповідно до якого всі спори та розбіжності за цим договором підлягають якнайшвидшому врегулюванню шляхом переговорів (пункт 14.1). Усі спори та розбіжності, що виникають під час виконання цього контракту та не врегульовані шляхом переговорів повинні бути розглянуті арбітражем відповідно до Правил Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду, які вважаються включеними шляхом посилання на цей пункт. Число арбітрів: один. Місцем розгляду або місцем проведення справи або арбітражу повинен бути Лондон. Мовою, яка використовується в арбітражі, повинна бути англійська. Законодавством, що регулює цей контракт, повинно бути матеріальне право України (пункт 14.2).

Контракт підписаний обома сторонами та в судовому порядку на час розгляду клопотання недійсним не визнаний.

Отже, стаття 14 контракту є арбітражним застереженням, укладеним сторонами у письмовій формі з дотриманням вимог статті 7 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», у якому вони визначили спосіб вирішення спорів між ними, місце проведення засідань, визначили кількісний склад суду, мову тощо.

Верховний Суд погоджується з висновками судів першої та апеляційної інстанцій, що клопотання про визнання та надання дозволу на виконання міжнародного комерційного арбітражу відповідає вимогам статті 476 ЦПК України, а боржник не надав належних та допустимих доказів на підтвердження своїх доводів.

З матеріалів справи вбачається, що ухвалою Шевченківського районного суду міста Києва від 12 січня 2018 року клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу було направлено за інстанційною юрисдикцією до апеляційного суду для розгляду, надалі ухвалою Апеляційного суду міста Києва від 09 лютого 2018 року справа була повернута до суду першої інстанції для розгляду. Варто зауважити при цьому, що провадження у цій справі судом не відкривалось та до судового розгляду ця справа не призначалась, а тому посилання заявника у касаційній скарзі на те, що ухвала суду першої інстанції всупереч статті 33 ЦПК України прийнята неповноважним складом суду є необгрунтованими.

Касаційним судом перевірено доводи заявника, викладені ним у касаційній скарзі, зокрема, що суди першої та апеляційної інстанцій при вирішенні клопотання неправильно застосували норми пункту b) статті 5 Конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень та положень статті 36 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», частини першої статті 228 ЦК України, а також порушили підпункт «б» пункту 2 частини першої статті 478 ЦПК України. Такі доводи з урахуванням правого висновку, викладеного у постанові Верховного Суду від 26 вересня 2018 року у справі № 755/6749/15-ц, не знайшли свого підтвердження під час касаційного перегляду судових рішень з огляду на таке.

Порядок визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу регламентується міжнародними договорами, Нью-Йоркською конвенцією, Законом України «Про міжнародний комерційний арбітраж» та главою 3розділу IX ЦПК України.

Основоположним принципом Нью-Йоркської конвенції є те, що держава, що її підписала, зобов`язана визнавати іноземні арбітражні рішення обов`язковими та виконувати їх. Нью-Йоркська конвенція, презюмуючи обов`язковість арбітражного рішення, передбачає вичерпний, що не підлягає розширеному тлумаченню, перелік підстав, за наявності яких компетентний суд може відмовити у визнанні та виконанні арбітражного рішення.

Підстави, наведені в пункті 2 статті V Нью-Йоркської конвенції, охороняють публічні інтереси держави, в якій подано клопотання про примусове виконання, та, відповідно, суди вправі використовувати їх ex officio, тобто в силу власних зобов`язань суду держави, після подання заяви про визнання й звернення до виконання арбітражного рішення.

Тобто суд держави, в якій подане таке клопотання, зобов`язаний ex officio, згідно з природою власних повноважень та його правовим статусом у державі, перевірити за власною ініціативою та в обов`язковому порядку дотримання публічного порядку в кожному випадку, незалежно від того, чи посилається сторона, яка заперечує проти визнання та звернення до виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, на предмет існування названих перешкод для такого звернення і його задоволення судом.

Такі обов`язки покладаються на суд держави, який діє від її імені, реалізуючи владні повноваження від імені країни як публічно-правового утворення.

Відповідно до пункту другого частини першої статті 36 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» у визнанні або у виконанні арбітражного рішення, незалежно від того, в якій державі воно було винесено, може бути відмовлено лише коли суд визначить, що: об`єкт спору не може бути предметом арбітражного розгляду за законодавством України, арбітражне рішення суперечить публічному порядку (orde public) України.

Згідно зі статтею 12 Закону України «Про міжнародне приватне право» норма права іноземної держави не застосовується у випадках, якщо її застосування призводить до наслідків, явно несумісних з основами правопорядку (публічним порядком) України. У таких випадках застосовується право, яке має найбільш тісний зв`язок з правовідносинами, а якщо таке право визначити або застосувати неможливо, застосовується право України. Відмова в застосуванні права іноземної держави не може ґрунтуватися лише на відмінності правової, політичної або економічної системи відповідної іноземної держави від правової, політичної або економічної системи України.

Під публічним порядком слід розуміти правопорядок держави, визначені принципи і засади, які становлять основу існуючого у ній ладу (стосуються її незалежності, цілісності, самостійності й недоторканності й основних конституційних прав, свобод, гарантій тощо). Міжнародний публічний порядок будь-якої країни включає фундаментальні принципи і засади правосуддя, моралі, які держава бажає захистити навіть тоді, коли це не має прямого стосунку до самої держави; правила, які забезпечують фундаментальні політичні, соціальні та економічні інтереси держави (правила про публічний порядок); обов`язок держави з дотримання своїх зобов`язань перед іншими державами та міжнародними організаціями. Це ті незмінні принципи, які виражають стабільність міжнародної системи: у тому числі суверенітет держави, невтручання у внутрішні справи держав, не порушення територіальної цілісності тощо.

Правова концепція публічного порядку існує для того, щоб захистити державу від іноземних арбітражних рішень, які порушують діючі в державі фундаментальні принципи справедливості і правосуддя. Ці положення покликані встановити правовий бар`єр на шляху рішень, ухвалених всупереч кардинальним процесуальним і матеріально-правовим принципам, на яких ґрунтується публічний і державний порядок. Вони також призначені не допустити можливість визнання та надання дозволу на виконання рішень, пов`язаних з корупцією чи компетентністю арбітрів.

Необґрунтована відмова у наданні дозволу на примусове виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду є свого роду блокуванням такого рішення і матиме характер штучного нормативного бар`єра, який з точки зору міжнародного права є абсолютно недопустимим. Це блокування не тільки не відповідатиме цілям міжнародного арбітражу, але й буде порушувати законні права, які це арбітражне рішення може фактично надавати стягувачу в інших країнах.

Відмова у визнанні та наданні дозволу на примусове виконання на території України арбітражного рішення порушуватиме частину першу статті 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, становитиме втручання у право власності стягувача на присуджені грошові кошти (рішення у справі «Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece» від 09 грудня 1994 року, серія А, № 301-В).

Застереження про публічний порядок у загальному вигляді сформульоване у міжнародних конвенціях. Зокрема, у статті 6 Конвенції ООН про право, що застосовується до міжнародної купівлі-продажу товарів, від 15 червня 1995 року встановлено, що в кожній із держав, які домовляються, застосування права, визначеного цією Конвенцією, може бути виключено з мотивів публічного порядку. Таке ж правило встановлене у статті 18 Конвенції ООН про право, що застосовується до договорів міжнародної купівлі-продажу товарів від 22 грудня 1986 року.

Таким чином, головним завданням застереження про публічний порядок у міжнародному праві є вирішення колізій різних країн.

Об`єктом застереження про публічний порядок є міжнародні приватноправові відносини, а предметом - незастосування іноземного права, яке обране для регулювання цивільно-правових відносин з іноземним елементом, якщо його застосування порушує публічний порядок держави. У цьому разі застереження про публічний порядок врегульовує самостійну сферу суспільних відносин, яка не залежить від сфери міждержавних відносин.

Враховуючи наведене, посилання на порушення публічного порядку може мати місце тільки у випадках, коли виконання іноземного арбітражного рішення несумісне з основами правопорядку держави.

Жодних належних та допустимих доказів того, що визнання та виконання Остаточного арбітражного рішення Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду від 22 вересня 2017 року суперечить публічному порядку України ПАТ «Укргазвидобування» не надано.

Посилання заявника у касаційній скарзі на порушення судами першої та апеляційної інстанцій вимог частини п`ятої статті 476 та пункту 1 частини четвертої статті 185 ЦПК України, а також апеляційним судом вимог частини першої статті 377 ЦПК України, через відсутність повноважень у адвоката Сідєльнікова А. В. на підписання клопотання та його подання, та також невідповідність клопотання вимогам Нью-Йоркської конвенції є безпідставними.

Адже з урахуванням вимог частини четвертої статті 82 ЦПК України Верховним Судом у постанові від 17 квітня 2018 року у справі №910/28480/15 вже було встановлено обсяг повноважень адвоката Сідєльнікова А. В., наданих за угодою про надання правової допомоги від 30 вересня 2015 року, під час розгляду клопотання про закриття касаційного провадження у справі за касаційною скаргою «Мостон Пропертіс Лімітед» (Moston Properties Limited) з підстав підписання її особою, яка не мала права підписувати цю скаргу. Верховний Суд відмовив у задоволенні такого клопотання встановивши, що цим договором представникові надано право представляти « Мостон Пропертіс Лімітед » (Moston Properties Limited) у будь-якому суді будь-якої країни з усіма правами, наданими чинним законодавством, а також підписувати і подавати від імені цієї юридичної особи заяви, клопотання та інші судові акти, про що і зазначено у постанові Верховного Суду від 17 квітня 2018 року №910/28480/15.

Також нотаріально засвідченим та апостильованим афідевітом одноособовий директор «Мостон Пропертіс Лімітед» (Moston Properties Limited) підтвердив, що адвокат Сідєльніков А. В. на підставі Угоди про надання правової допомоги від 30 вересня 2015 року виконував покладені на нього обов`язки відповідно до заявок, доручень і в інтересах клієнта «Мостон Пропертіс Лімітед» (Moston Properties Limited).

Пунктом 1.2 угоди про надання правової допомоги від 30 вересня 2015 року передбачено, що визначений перелік послуг, зазначених у пункті 1.1 цієї угоди включає у себе: консультації та роз`яснення з юридичних питань; усні та письмові довідки щодо законодавства; поточне правове обслуговування діяльності клієнта (« Мостон Пропертіс Лімітед » (Moston Properties Limited); представлення інтересів перед третіми особами; представлення інтересів клієнта у господарських, адміністративних, цивільних судах України всіх інстанцій з правами, наданими Господарським, Цивільним, Кримінальним процесуальними кодексами, а також Кодексом адміністративного судочинства.

Додатковою угодою від 10 листопада 2017 року до угоди про надання правової допомоги від 30 вересня 2015 року адвокату Сідєльнікову А. В. було також доручено представляти інтереси клієнта («Мостон Пропертіс Лімітед » (Moston Properties Limited) у будь-якому суді будь-якої країни або в арбітражному суді, у будь-яких судових слуханнях (справах), пов`язаних з клієнтом, в якості позивача, відповідача, третьої або зацікавленої сторони, в залежності від обставин, в тому числі в Арбітражному суді LCIA у справі № 153184, представлення інтересів клієнта включає, але не обмежується, підписанням і поданням позовних заяв, судових позовів, клопотань щодо апеляційних та касаційних скарг, процесуальних документів, які на думку зазначеного адвоката є доречними, участю у судових/арбітражних слуханнях, чи то письмових або усних, користуванням усіма правами, наданими чинним законодавством заявникові (позивачеві), відповідачеві, кредиторові, стягувачу, боржникові або третій стороні, у тому числі правом оскарження рішення суду.

Великою Палатою Верховного Суду в ухвалі від 15 травня 2018 року у справі № 759/16206/14-ц (провадження № 14-50цв18) викладений правовий висновок щодо повноважень виконавця до 01 січня 2019 року нараховувати відсотки на визначену чинним рішенням міжнародного комерційного арбітражу суму відшкодування збитків. Відповідно до частини дев`ятої статті 10 ЦПК України, якщо спірні відносини не врегульовані законом, суд застосовує закон, що регулює подібні за змістом відносини (аналогія закону), а за відсутності такого - суд виходить із загальних засад законодавства (аналогія права). А згідно з частиною десятою цієї статті забороняється відмова у розгляді справи з мотивів відсутності, неповноти, нечіткості, суперечливості законодавства, що регулює спірні відносини. Таким чином, рішення міжнародного комерційного арбітражу у цій справі не містить двозначності стосовно того, в якому розмірі боржник має сплатити відсотки на користь стягувача. А проведення виконавцем розрахунку відсотків не є втручанням у відносини, врегульовані в арбітражному застереженні, та не може вважатися виходом за межі повноважень і порушенням публічного порядку.

Судом першої інстанції надано дозвіл на примусове виконання на території України Остаточного арбітражного рішення Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду від 22 вересня 2017 року (Арбітражне провадження № 153184) про стягнення з ПАТ «Укргазвидобування» на користь «Мостон Пропертіс Лімітед» (Moston Properties Limited) 3% річних від суми основного боргу з 01 жовтня 2015 року до повного виконання зобов`язання щодо оплати, як зазначено у тексті цього рішення. Отже безпідставними є аргументи касаційної скарги заявника про те, що клопотання стягувача не відповідало резолютивній частині Остаточного арбітражного рішення Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду від 22 вересня 2017 року (Арбітражне провадження № 53184) та на його думку є підставою для скасування судових рішень судів першої та апеляційної інстанцій.

У касаційній скарзі заявник посилається на те, що клопотання подане з порушенням вимог Нью-Йоркської конвенції, зокрема, всупереч частині другій статті IV Нью-Йоркської конвенції стягувачем не додано до клопотання засвідченого офіційним або присяжним перекладачем, або дипломатичною чи консульською установою перекладу на українську мову арбітражного застереження, зазначеного у пункті 14.2 Контракту, угоди про правову допомогу, власне рішення міжнародного арбітражного суду. Суд першої інстанції, встановивши обов`язок стягувача надати такі документи та водночас факт такого неподання, всупереч частині п`ятій статті 476, пункту 1 частини четвертої статті 185 ЦПК України не повернув стягувачу клопотання, а апеляційний суд всупереч статті 374 ЦП України ухвали суду першої інстанції не скасував, клопотання без розгляду не залишив.

Такі доводи заявника є безпідставними, оскільки на момент звернення «Мостон Пропертіс Лімітед» (Moston Properties Limited) до суду першої інстанції з клопотанням про визнання та надання дозволу на примусове виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу (15 листопада 2017 року) була чинною редакція частини другої статті 35 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», за змістом якої сторона, що спирається на арбітражне рішення або порушує клопотання про його виконання, повинна подати оригінал належним чином засвідченого арбітражного рішення або належним чином засвідчену копію такого, а також оригінал арбітражної угоди, зазначеної в статті 7, або належним чином засвідчену копію такої. Якщо арбітражне рішення або угода викладені іноземною мовою, сторона повинна подати належним чином засвідчений переклад цих документів на українську або російську мову.

З матеріалів справи вбачається, що заявник, звернувшись до суду з відповідним клопотанням, додав до нього документи та інші матеріали, перелік яких визначений у статті 389-2 ЦПК України 2004 року, перекладених на російську мову.

Отже, обгрунтованими є висновки апеляційного суду про те, що стягувачем подано клопотання про визнання рішення міжнародного комерційного арбітражу з дотриманням норм процесуального права та у порядку, який був чинним на момент звернення особи до суду.

Заявник у касаційній скарзі також звертає увагу касаційного суду на те, що суди першої та апеляційної інстанцій під час вирішення клопотання не застосували положення частини другої статті 203, частини першої статті 215 ЦК України, пункт а) статті V Нью-Йоркської конвенції, а також підпункт а) пункту 1 частини першої статті 478 ЦПК України, а саме, що заступник Голови правління ПАТ «Укргазвидобування» Шленчак В. О. , діючи на підставі довіреності від 19 грудня 2014 року № 2-2д, не мав відповідних повноважень на укладання арбітражної угоди, у зв`язку з чим у нього не було необхідного обсягу цивільної дієздатності для укладення цієї угоди.

Касаційний суд відхиляє такі доводи заявника, оскільки за приписами статті 6 ЦК України сторони мають право укласти договір, який не передбачений актами цивільного законодавства, але відповідає загальним засадам цивільного законодавства. Сторони мають право врегулювати у договорі, який передбачений актами цивільного законодавства, свої відносини, які не врегульовані цими актами. Сторони в договорі можуть відступити від положень актів цивільного законодавства і врегулювати свої відносини на власний розсуд. Сторони в договорі не можуть відступити від положень актів цивільного законодавства, якщо в цих актах прямо вказано про це, а також у разі, якщо обов`язковість для сторін положень актів цивільного законодавства випливає з їх змісту або із суті відносин між сторонами.

Загалом зміст принципу справедливості, добросовісності і розумності полягає в тому, що тексти законів, угод та їх застосування суб`єктами цивільних правовідносин мають бути належними і справедливими та відповідати загальновизнаним нормам ділового обороту. Вимоги справедливості, добросовісності та розумності цивільного законодавства практично виражаються у встановленні його нормами рівних умов для участі всіх осіб у цивільних відносинах; закріпленні можливості адекватного захисту порушеного цивільного права або інтересу; поєднанні норм, спрямованих на забезпечення реалізації цивільного права з дотриманням прав і інтересів інших осіб.

Сторони є вільними у виборі контрагента, у визначенні умов договору тощо, що відповідають нормам закону. Добросовісність, розумність та справедливість є засадами зобов`язальних правовідносин і зміст цих принципів полягає у тому, що тексти законів, правочинів та їх застосування суб`єктами цивільних правовідносин мають бути належними і справедливими та відповідати загальновизнаним нормам ділового обороту. Добросовісність є внутрішнім критерієм, в той час як справедливість і розумність - зовнішніми або об`єктивними, і зазначені принципи у сукупності є оціночними категоріями у цивільному праві.

Верховний Суд зазначає, що цивільне законодавство не містить визначення згаданих принципів, віддаючи це на розсуд сторін зобов`язання. Тобто, укладаючи угоду, сторони повинні керуватись внутрішнім критерієм, добросовісністю, по відношенню до контрагента (вчиняти дії таким чином, щоб при цьому не завдавалася шкода, унеможливити укладення зобов`язання на засадах обману, насильства, зловживання довірою, дотримуватись правової поведінки суб`єктів зобов`язання, вчиняти всі залежні від сторони зобов`язання дії щодо належного виконання зобов`язання та непорушення прав інших осіб) і дотримуватись зовнішніх критеріїв, справедливості та розумності, що виражається в рівному юридичному масштабі поведінки й у співмірності юридичної відповідальності вчиненому правопорушенню. Тобто кожна сторона у виконанні цивільно-правових зобов`язань повинна дотримуватись такої процесуальної поведінки, яка б виключала необ`єктивні (упереджені, несправедливі) дії сторін зобов`язання стосовно одна одної.

Верховний Суд дійшов висновку, що суди першої та апеляційної інстанцій при вирішенні клопотання врахували узгоджені сторонами у визначеному законом порядку умови договору, який в силу приписів статті 11 ЦК України є підставою виникнення між сторонами спору певних прав та обов`язків, виконання і дотримання яких відповідає приписам статті 526 ЦК України. Узгоджені сторонами умови договору виключали необ`єктивні (упереджені, несправедливі) дії сторін зобов`язання стосовно одна одної.

Водночас заявником ПАТ «Укргазвидобування», всупереч положенням статті 204 ЦК України не надано належних та допустимих доказів того, що заступник Голови правління ПАТ «Укргазвидобування» Шленчак В. О. , діючи на підставі довіреності від 19 грудня 2014 року № 2-2д, не мав відповідних повноважень на укладання арбітражної угоди.

Висновки судів першої та апеляційної інстанцій відповідають обставинам справи, які встановлені відповідно до вимог процесуального закону, а також узгоджуються з нормами матеріального права, які судами правильно застосовані.

Інші доводи касаційної скарги висновків судів першої та апеляційної інстанцій не спростовують, на законність судових рішень не впливають, фактично стосуються переоцінки доказів, що знаходиться поза межами повноважень суду касаційної інстанції.

Оскільки інші доводи касаційної скарги, є ідентичними доводам апеляційної скарги заявника, яким суд надав належну оцінку, Верховний Суд доходить висновку про відсутність підстав повторно відповідати на ті самі аргументи заявника. При цьому Верховний Суд враховує, що як неодноразово вказував Європейський суд з прав людини, право на вмотивованість судового рішення сягає своїм корінням більш загального принципу, втіленого в Конвенції, який захищає особу від сваволі; рішення національного суду повинно містити мотиви, які достатні для того, щоб відповісти на істотні аспекти доводів сторони (рішення у справі «Руїз Торія проти Іспанії»(Ruiz Toriya v. Spaine), рішення від 09 грудня 1994 року, серія А № 303-А, параграф 29-30). Це право не вимагає детальної відповіді на кожен аргумент, використаний стороною; більше того, воно дозволяє судам вищих інстанцій просто підтримати мотиви, наведені судами нижчих інстанцій, без того, щоб повторювати їх (рішення у справі «Гірвісаарі проти Фінляндії» (Hirvisaari v. Finland), рішення від 27 вересня 2001 року, № 49684/99, параграф 32).

Висновки Верховного Суду за результатами розгляду касаційної скарги

З урахуванням наведеного Верховний Суд дійшов висновку, що ухвала суду першої інстанції та постанова суду апеляційної інстанції прийняті з додержанням норм матеріального і процесуального права, а доводами касаційної скарги ці висновки не спростовуються.

Відповідно до статті 410 ЦПК України суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення без змін, якщо визнає, що рішення ухвалено з додержанням норм матеріального і процесуального права. Не може бути скасоване правильне по суті і законне рішення з одних лише формальних міркувань.

Керуючись статтями 400, 410, 416 ЦПК України, Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду

ПОСТАНОВИВ:

Касаційну скаргу Акціонерного товариства «Укргазвидобування» залишити без задоволення.

Ухвалу Шевченківського районного суду міста Києва від 05 квітня 2018 року та постанову Київського апеляційного суду від 21 листопада 2018 року залишити без змін.

Постанова суду касаційної інстанції набирає законної сили з моменту її прийняття, є остаточною і оскарженню не підлягає.

Головуючий В. А. Стрільчук Судді:С. О. Карпенко В. О. Кузнєцов А. С. Олійник О. В. Ступак